

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Philippicæ Sive Invectivæ LX. In Notorios Peccatores

Hartung, Philipp von

Egræ, 1687

Philippica 14. in falsos amicos.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76172](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76172)

miserrimi dæmones mactantur tormentis, ex quibus, ut non nihil respirent, otiosos in foro homines quærunt, hi enim gratissimam infernalibus hostibus quietem & hospitium indulgent. otium hominum, quies dæmonum.

§. 7.
Affectus.

Auditis hæc otiosi in foro, otiosi in templo, otiosi in officina, otiosi totâ die, totis annis, vitâ totâ; & statis adhuc nec in vineam Domini accurritis & laboribus manus admoveatis? heu leprofas manus, heu idola insensata, inutiles truncos, non nisi inextinguibili aptos gehennæ!

quin extemplo immortale otio odium & bellum indicite & in expansa IESU Crucifixi brachia manus vestras injicite ac stipulate: Laborabimus, militabimus, sudabimus usque ad agoniam & sanguinem, ut tuis digni stipendijs ac denario, de labore ad requiem, de bello in pacem, de vinea in cœlestem Jerusalem & imensam illam Magni Patris familias domum jucundi & beati aliquando transeamus.

* * *

PHILIPPICA XIV.

In falsos Amicos

DOMINICA SEXAGESIMÆ,

Tempore tentationis recedunt Luc. 8. v. 13.

§. 1.
Per Dei
verbum
reddimur
Amici Dei.

Verbum Dei avidè auditum fidelitèrque retentum, facit hominem Dei amicum, & quidem tam arctæ necessitudinis, quanta potest esse inter parentem ac filium. Elatâ voce nescio quæ mulier beatum prædicabat ventrem, à quo Christus gestatus esset; at vicissim beatum pronunciat Christus verbi sui auditorem, quasi is Matris habendus sit locò, qui verbum DEI accipit atque exemplo Intemeratæ Virginis in corde suo custodit: *quin imò beati, qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud* Luc. II. v. 28. quasi dicat, juxta explanationem D. Ildephonsi, Laurentij Justiniani, & Bernardini Senensis, magis mihi cognata MARIA propter auditum DEI verbum, quam propter me suo gestatum in utero; hinc ænigmatè ple-

na Isaïæ vox: *antequam parturiret* 11. 66. v. 7. *peperit.* Antequam concepit Deum in utero, jam illum concepit in animo, quia verbum ab Archangelo prædicatum accepit, credidit, implevit. Cùm aliâ vice sub id tempus, quo Christus prædicabat, eadem nunciaretur Matrem foris stare audiendi verbi avidam, memorabili dicto Iesus definivit (prouc. Matthæus c. 12. v. 26. consignavit) illum Christo pro Matre & fratre & sorore esse, qui voluntatem æterni Patris expleverit; voluntas verò Patris in quo consistat, declaravit ipsemet voce cœlitus emissâ in Thaborea transfiguratione: *hic est Filius meus dilectus, ipsum audite.* Ecce clarâ DEI voluntatem, ut ejus verbum audiatur eâque ratione in consanguinitatem cum Christo transeat. Qua de causa emancipatos Apostolos Christus declaravit esse ami-

Ildeph. c. 8. de V. M. Justin. de cast. Conub. c. 9. Bernard. tom. 1. ser. 52.

amicos suos: jam non dicam vos servos, quia servus nescit, quid faciat Dominus ejus. vos autem dixi Amicos, quia omnia quaecunque audi vi à Patre meo, nota feci vobis Joann. 15. v. 15. en causam cur amici dicantur, quia verbum DEI acceperunt. Sed quæ humana est calamitas, amicitiam hanc pauci conservant, quia verbum non retinent, nec opere implent, sed tempore tentationis recedunt, amicitiamque foedifragè dissolvunt, non cum Deo tantum, sed etiam cum hominibus; rari enim admodum sunt, qui in tentationibus perdurent, & inviolatam servant amicitiam. Contra falsos itaque hos amicos, quibus nec Dei nec hominis verbum & amicitia cordi est, præseti dictione invehar, quamque dulci hoc nomine indigni sint, docebo.

§. 2.
Amicitiae encomia.

Hebræorum proverbium est: *aut societas aut mors*, vita finè amicitia non est vita, sed mors. Amicus magis necessarius est, quam ignis & aqua, inquit Cicero l. 3. offic. c. ult. Sal vitæ est amicitia, oculus vitæ est sapientia, antidotum vitæ est patientia. *Est re vera amicus ipsa luce jucundior. Solem hunc extingvi jucundius, quam amicorum consuetudine privari. multi solem istum videntes in tenebris sunt, qui verò amicorum copiam adepti sunt, nec in afflictionibus quidem tristitiam habent* ita Chrysostomus hom. 2. in 1. Thesal. cui affine est illud Ciceronis: *solem è mundo tollere videntur, qui amicitiam è vita tollunt*. l. de amicit. Tria sincerae amicitiae commoda, insinuat Syracides: *Amicus fidelis, protegio fortis, qui autem invenit illum, invenit thesaurum*. Ecclesiast. 6. v. 4. primum amicitiae commodum est, quodd se invicem protegant consilio & auxilio, vitam, animam, conscientiam à præsentem & æterna morte tueantur felicius, quam

Nisus & Evrialus, Pylades & Orestes, Damon & Pythias, de quibus Virgilius l. 9. & D. Ambrosius l. 2. de Virg. Sic Abraham ostendit se amicum Loth, dum eum ex hostium manibus cum vitæ propriæ periculo liberavit Gen. 14. Chusai erga Davidem cum Achitophelis consilia, apud Absolonem discussit 2. Reg. 17. Jonathas erga Davidem cujus vitæ capitis sui objectu servavit 1. Reg. 2. tales amici erant. S. Basilus & Gregorius Nazianzenus prout scribit. Theologus orat. 20. in Basilium: *nec nobiscum gentiles, Orestes suos & Pylades ullo modo conferendos putabunt, nec Molionidas illos Homericò versu celebratos, quos calamitatis societas atque ars egregie aurigandi nobilitavit, eodem tempore fræna & verbera inter se patientes*.

Alterum commodum est, quodd thesaurus sit. Cyri Regis dictum est. optimè apud amicos deponuntur pecuniæ. & Alexander interrogatus ubi ejus essent thesauri? *in amicis* respondit, ut habet Maximus serm. de amicit. *cum sunt amici, esse tibi thesauros puta*. potior est amicus in platea, quam thesaurus in cista, inquit proverbialiter Hebræi. Nec thesaurus solum sed medicamentum vera præstat amicitia: *Amicus fidelis medicamentum vitæ & immortalitatis* Eccl. 6. v. 16. vita enim nostra perpetua quædam infirmitas est, at juxta Comici effatum: quod medicus est ægro corpori, hoc amicus est mentis ægitudini. nam Verba amica sunt medela commoda, *lingua enim placabilis*, ut Salomon loquitur prov. 15. v. 4. *lignum vitæ*, vel ut Hebræi ac Chaldæi legunt, *medicina lingua*, *arbor vitæ*. prolongant amici vitam consulendo consolandoque & innumeros humanæ vitæ mœrores, angores, timores submovendo. Expertus amicitiae fructum Augustinus l. 4. confess.

feff. c. 6. ita confitetur : bene dixit quidam de amico suo : dimidium animæ meæ. nam ego sensi animam meam & animam illius [amici demortui) unam fuisse animam in duobus corporibus ; & ideo horro- ri mihi erat vita, quia nolebam di- midius vivere : ideo fortè mori me- tuebam, nè totus ille moreretur, quem multum amaveram. Elegan- ter hæc Augustinus, Augustino e- legantiùs Chrysostomus hom. 2. in epist. Theſſal. revera vitæ phar- macum est fidus amicus ; revera protectio fortis est fidus amicus. quantam utilitatem, quantam se- curitatem generat ! si mille thesau- ros dixeris, nihil tamen germano cor- respondebunt amico. Cum a- mico paupertas tolerabilis est. Si- nè illo & sanitas & divitiæ intole- rables sunt. Alium pro seipſo ha- bet. Hactenus orator aureus. Ora- tori aureo Melleus consonat Am- brosius : solatium hujus vitæ est, ut habeas cui pectus tuum aperias, ut colloces tibi fidelem virum, qui in prosperis gratuletur, in persecutio- nibus adhortetur. Facilis vox & communis : tuus sum totus, sed pau- cioris est effectus ; ita Mediolanensis Præsul. l. 3. off. c. 16. non invenio in omnibus Codicis divini paginis ul- tra quinque amicorum paria, qui in têtationibus fideliter sibi succurrif- sent : Abraham & Loth Gen. 14. Da- vid & Jonathas 1. Reg. 18. Ruben & Joseph Gen. 29. Jehu & Jonadab. 2. Reg. 10. Achab & Josaphat 4. Reg. 22.

Tam rara hodiè que in mundo est amicitia, ut optari potius debe- ret quàm sperari, quæri faciliùs pos- sit quàm reperiri. *Nunc rara fides,* ait S. Hieronymus in C. 7. Michææ, cum aliud in labijs aliud in corde versatur, venenum animæ linguæ mella tegunt. Amicus diu quæri- tur, vix invenitur, difficile servatur. Nolite credere in amicis, qui de a-

micitijs sectantur lucra, monet pro- inde Hieronymus : si vis verâ ami- citiâ delectari, esto amicus Dei, si- cut Moyses, qui loquebatur DEO quasi amicus ad amicum, ante Hie- ronymum eandem nâniâ scripsit Cicero in suo Lælio : plerique in re- bus humanis bonum non nôrunt, nisi quod fructuosum sit, & amicos, tanquam pecudes, eos potissimum diligunt, ex quibus sperant se ma- ximum fructum esse capturos. At hæc non est amicitia sed nequitia, contra quam exclamat Siracides c. 37. v. 3. *O præsumptio nequissima unde creata es.* sive ut in græco est. *ô scele- rata cogitatio,* unde devoluta es. *ô execranda perfidia! ô cogitatio mor- talium nequissima,* unde in orbem irrepſisti? *O simulata,* inquit Hugo apud Cornelium, & palliata hypo- crisis, quæ fingis amicitiam, ubi non est, unde tandem produisti? quo- modo terram malitiâ & dolis tuis operire valuisti? scilicet nec ex cœ- lo neque terra ortum habes; Deus enim creavit naturam humanam re- ctam, synceram, fidelem, sed ex or- co in terras prorepſisti. pater tuus Lucifer est, qui inter Dei imagines ab ipsa mundi origine suscitare fi- ctas amicitias cœpit; cum fecit, ut Cain Abelem fratrem occideret, & quotidie suscitare non desistit ubi- vis locorum & gentium : hoc enim perfidiæ malum (verba Cornelij) omnes provincias, omnes gentes, omnes urbes, omnia fora, tribuna- lia, omnes cœtus, omnia collegia, quin & Sanctorum congregationes ac monasteria non raro invadit, oc- cupat & evertit. Hujus porro per- fidiæ origo & author dæmon est ex- trinsicus, intrinsicus amor propri- us, quo incitante non amamus a- micum amico, sed amicum nobis, nec tam personam, quàm res ami- ci concupiscimus, verè ollares & vi- trei amici nuncupandi, imò scele-

K

ra-

S. 3.
Rara a-
micitia in
terris.

rati & pessimi; nam *malus ubi se simulat bonum*, ait Beda in proverb. 1. *ibi est pessimus, scorpiones dici possunt &c.*

S. 4.
Amicus
ex fructi-
bus agno-
scendus.

Prudentissime incarnata monuit Sapientia: *attēdite à falsis* Matth. 7. *carvete ab hominibus* Matth. 10. signum autem distinctionis peti jubet à fructibus: *ex fructibus eorum cognoscetis eos*. in quæ verba D. Petrus Chrysologus serm. 97. flores multi multitudinem fructuam pollicentur; sed examinati ventorum flabris ad fructum paucissimi perseverant. ita amici hujus sæculi in serenitate flores sunt, in tempestate nihil. Cortici malogranati comparat sponsus amicam suam Cant. 4. v. 3. *sicut fragmen mali punici ita genæ tuæ*, per genas homo agnoscitur, per constantiam in adversis syncerus amicus probatur. Si verus amicus est, oculorum geret munus, prout D. Cyprianus l. de fing. Cleric. disputat, non potest aliquo flecti unus oculus, quin flectatur & alter, si rectè vel obliquè hic aspicit, ille eodem modo aut ex obliquo aut rectè aspiciet. Non aliter veri amici eodem semper modo, eadem viâ, ad eundem unanimes scopum feruntur.

S. 5.
In necessitate
explorandus.

Quærunt interpretes, cur Salvator, cum in triennali conversatione sua, tum potissimum ante suam passionem apud Martham & Magdalenam potius hospitari quàm alibi voluerit? & respondent in gratiam & solatium geminarum sororum, id potissimum esse factum, ut constaret veras illas esse amicas, quæ necessitatis tempore favent & fovent. Fugiens David Soceri sui Saulis furias ex urbe Gabaa, ubi à Jonatha instructionem super protoregis indurata malitia acceperat, ad Achimelech in Nobe venit panes & gladium petiturus 1. Reg. 21. à v. 1. cur non ad urbem aliquam intermedi-

am divertit, erant enim, ut loquitur Abulensis q. 1. loca aliqua media inter urbem Gabaa, de qua recedebat David & inter urbem Nobe, ad quam nunc ivit. cur ergo in itinere ad nobilem aliquem aut consanguineum non divertit? ostenderat olim Achimelech se perquam familiarem Davidi, postquam hic à victoria adversus Goliathum obtenta gratias Domino exercituum egit, & hostilem gladium in tabernaculo obtulit, ut docent Rabbinii. Exploraturus itaque necessitatis tempore amici sui genium prudens David, Nobe petiit & à sacerdote panem gladiumque postulavit. Abulensis verba sunt q. 3. *David voluit magis declinare ad Achimelech, quàm ad aliquem alium, quia cognoscebat eum, & aliàs erat amicus illius, ideo credit, quòd ille magis posset & vellet ejus necessitati providere.* Sic Evangelicus ille amicus, cum intempestivâ nocte hospitem accepisset, non à vicino, non à consanguineo, sed tantum ab amico, quem credebat esse fidissimum, tres petiit panes: *amicæ commoda mihi tres panes* Luc. 11. v. 5. quia nullâ aliâ tempestate felicius amici erga se animum explorare potuit. At redeamus ad Achimelech, vidit is Davidem ducum frequentiam, militum turbam destitutum, ideoque admiratione plenus quæsiit: *quare tu solus & nullus est tecum?* eratne solus David? imò videtur pueros plures post terga traxisse: cur enim alias ipsemet sacerdos quæsiisset: *si mundi sunt pueri.* quomodo ergo solus si militibus cinctus? nimirum de amicis sermo erat, hi autem pueri non poterant amicorum haberi in censu, convenerant enim ad Davidem, qui erant oppressi ære alieno, ut capite sequenti v. 2. insinuatur: non nisi ollares & vitrei amici, adeoque nulli amici; fuisset enim in periculis certissimo ab

ijs-

ijsdem deferendus ; quemadmodum fallus ipsemet est ps. 24. v. 16. *quia unicus & pauper sum ego.* Melusca, cadavera lupi, prædam turba sequitur non hominem, inquit Romanus philosophus,

§.6. Vera amicitia adversis probatur.

Digna auro est ista Siracidis sententia c. 6. v. 7. *si possides amicum, in tentatione posside eum.* nemo fidat amico suo nisi periculum prius fecerit, qui se calamitatis tempore gerat, nam ut ait Ennius: *Amicus certus in re incerta cernitur* & V. Beda in alphabeto proverbiorum: *amicum res secunda parant, adverse probant.* inspicimus vasa prius, quam emamus, cur non & amici vitam, inquit Antisthenes apud Laërtium l. 2. c. 8. *seilige tum dilige.* Selectionis tempus est adversitas. Aurum probari solet igne & lapide lydio, amicus vero calamitate; qui adulatur tempore prospero, deserit adverso, temporis est amicus non amici, ut dicebat Menander. Amicum auro est argentum vivum, libenterque illi adhæret, at si unâ disponatur in ignem mox diffluit atque disparet, ita omnes falsi amici. S. Augustinus l. de amicit. c. 3. distichon recitat memorabile:

Non est personæ, sed prosperitatis amicus,

Quem fortuna tenet dulcis, amara fugat.

§.7. Variæ falforum amicorum similitudines.

Varijs similitudinibus falsos expingunt amicos eruditi, alij melopepones, alij hirundines, alij vultures appellant, alij alijs in symbolis efferunt, ut doceant cavendos. notus est poëtæ recentis anacreon:

Malogranatum cum Philippo Rege Catholico mallem eidemque simili voto inscriberem: *tot Zopyros!*

*Melopepones amici
Nunc temporis videntur;
Sunt plurimi probandi,
Ut unus approbetur.*

tot fidos voveo amicos, quot hoc pomum, concordia symbolum, grana vovet. At plura passim mala punica, quam Zopyros invenias, & plures in amicis simulatis punicas fraudes, quam punica in orbe mala, fides ita occupavit & aulas & curias, & quas non communitates, ut in malum punicum orbis totus abuisse videatur, & hinc tot passim mala! Qui hirundinibus falsos amicos comparant, illud Authoris ad Herennium l. 4. repetunt: ut hirundines æstivo tempore præsto sunt, simul atque fortunæ hyemem viderint, devolant omnes. Arborem vidit Babylonius Rex avibus plenam at cum fatalis vox insonuisset: *sucidite!* avolarunt ocyus omnes vivamque falsorum amicorum expressere imaginem. Non hirundinibus sed vulturibus falsos amicos comparat Romanus philosophus: vultures revera sunt, cadaver expectant, quanquam nec semper cadaver expectent. Volsæum Anglum describit Florimundus Remundus ita ab amicis in fatali morbo destitutum, ut & lectulum moribundo subtraxerint. pejores vulturibus sunt, nec cadaver expectant. Ad sepulchrum efferebatur Franciscus Cotinius Comes de Redondo Indiæ Prorex ingenti sexûs utriusque comitatu ac pompâ. Antequam autem in sepulchrum demitteretur cadaver, successor defuncti renuntiatur Joannes Mendosa, funeris comes. & ecce protinus omnes deserto Cotinio ad Mendosam convertuntur, gratulatur, arrident, applaudunt, inque urbem cum jubilo deducunt, vix unico mancipio relicto, à quo cadaver humaretur. ô vultures, imò vulturibus pejores amici, apud quos luctus tamdiu locum non habet, dum cadaver in loculum deponatur. In malam crucem cum ejusmodi vulturibus, in

æternam hyemen cum hiscè hirundinibus, in fimetum Jobi cum pessimis melopeponibus.

Jobi dum memini, alia similitudo ex ejusdem miraculis occurrit, ità enim habet c. 6. v. 15. *fratres mei præterierunt me sicut torrens, qui raptim transit in convallibus.* liquida fuit illa non solida amicitia, quæ tam citò diffluit. turgent torrentes in hyeme, in æstate verò cum viatori prodesse potissimum deberent, exarescunt; ità & amici cum auxilio & consilio eorum unicè opus foret, raptim transeunt & evanescent, qui de simili torrente in via bibet, exaltabit cum gemitu & suspirio caput.

Alphonsus Rex fragilitatem humanæ amicitiae adscribebat vitro, calamo, pileo. vitrea multorum amicitia est, quia apud vitra coalescit, & ideo citò frangitur. Theognidem græcum philosophum D. Gregorius Theologus recitat ità carentem :

*Ad calices multi se contestantur amicos,
Sublato vino nullus amicus erit.*

aliorum amicitia in officiosis litterulis & levi calamo consistit, sed vel ideo facillè à vento rapitur & in auras avolat, quia papyro & pennis constat: alij denique fucatis verbis verborum formulis, complementa vocant, in fictissimis obsequiorum

delationibus, profundissimis totius corporis inclinationibus, pilei ad usque pavementum demissione amicitias suas statuunt, verùm & hæc amicitia mobilior pileo, verbalis & scænica est, nec amicitiae nomine digna. fallitur quisquis infra lunam & in homine amicum stabile invenire sese posse existimat, qui nunquam in eodem statu permanet. quod ante mille annos cantabatur, post mille annos veritate semper integrâ de falsissimis hujus vitæ amicis repeti poterit.

*Annis mille jam peractis,
Fides nulla est in pactis.
Mel in ore, verbalactis,
Fel in corde, fraus in factis.*

Si sapimus, recedamus ab hiscè amicis, priusquam illi recedant; deseramus nè deseramur; nè præveniamur præveniamus. finiat Augustinus sapientissimè sic monens: quid prodest hominis amicitia? fortè ibi non solum nullum auxilium sed & periculum. ô anima mea dilige eum à quo tantum dilecta es. elige illum amicum tuum præ omnibus amicis tuis, qui cum omnia subtrahata fuerint, solus tibi fidem servabit. Nihil delectabilius Deo, non est Deus qui te offendat, nihil eo pulchrius, nihil dulcius. Amicus Dei,

si voluero, ecce
jam fio.

* * *

D. Gregorius epist.
160.

S. August.
in ps. 121.
& manual.
c. 24.

